

Resebrev Nr 58

21-28 oktober 1988

CALCUTTA

Hela familjen – Lars och Bubu samt barnen Mattas 4,5 år, Marie 3 år och Daniel 1,5 år tillbringade nästan sex månader hemma på Tala Park hösten 1988 och fram till och med mars månad 1989. Vi ankom Calcutta efter en förfärlig flygresa lagom till att vara med om årets främsta högtid i Bengalen Durga Puja – gudinnan Durgas fest. Vi umgicks med släkt och vänner och barnen lekte mycket med kusiner och grannbarn uppe på taket, och lärde sig därvid snabbt att tala bengali. Själv njöt jag till fullo att sitta på balkongen med en tjusig utsikt över Tala Park och läsa några blott få dagar gamla tidningen Arbetet, min tidning som jag arbetat för sedan 1984. Jag hade generöst nog fått adressändring till Indien beviljad, kändes lyxigt.

CALCUTTA

21 oktober 1998

Tryckande hetta, åska och skyfall

Jag sitter på balkongen hemma hos Bubus lillasyster **Boni** och hennes man **Rana** i deras fina lägenhet på Southern Avenue i södra Calcutta. Det är fredag förmiddag, klockan är 10. Temperaturen stiger nu snabbt från nattens behagliga 22 grader till en dagstemperatur på upp emot 32 grader.

Alltså lite för varmt, fast ännu hetare var det de första två dagarna när vi kom hit. Då rådde en tryckande hetta som kulminerade i ett gigantiskt åskväder och skyfall natten mellan onsdag och torsdag.

Söndagen den 16 oktober for jag och **Bubu** samt våra tre barn, **Mattias**, **Marie** och **Daniel** till Calcutta, Indien. Vi flög denna gång med det jugoslaviska flygbolaget JAT, på grund av att JAT var ett av mycket få bolag som flög från Europa till Calcutta utan att behöva byta plan och till och med flygfält i Delhi eller Bombay.

Dessutom var planets slutdestination Beijing Kina, och jag tänker göra en avstickare dit, till en marginell merkostnad jämfört med att bara flyga till Calcutta.

Lång och jobbig resa

Flygresan från Sverige blev lång och jobbig, eftersom barnen inte sov samtidigt. Så Bubu och jag fick ingen sömn alls.

Vi flög först söndag eftermiddag klockan 14:10 från Köpenhamn/Kastrup till Jugoslaviens huvudstad Belgrad, anlände 16:40. Några timmars paus innan vi steg på planet till Calcutta klockan 20:25.

Vi hade hoppats på direkt lång flight så vi kunde sova. Blev därför förvånade när planet gick ner för att mellanlanda mitt i natten i Dubai och alla resenärer ombads lämna planet för två timmars uppehåll. Vi fick i alla fall sitta kvar ombord på grund av barnen.

Barnvagn kvar på planet

När vi till slutligen ankom Calcuttas flygplats Dum Dum klockan 12 vid middagstid indisk tid (tidig morgon för oss) kunde kabinpersonalen inte hitta vår hopfällbara barnvagn. När vi steg på planet i Belgrad tog kabinpersonalen hand om vagnen och placerade den på säker plats.

Men olyckligtvis för oss byttes hela besättningen i Dubai, och den nya kabinpersonalen hade ingen aning om var deras kolleger lagt vagnen i förvar. Planet skulle tämligen omgående fortsätta till slutdestinationen Beijing. Därför fanns ingen möjlighet att genomsöka kabinen nu. Vi tvingas därför klaga hos flygbolaget. Efter en vecka kom den rätta till oss.

Släpptes genom tullen utan kontroll

Bortsett från den försvunna vagnen hade vi inga problem med pass och visum-kontrollen, och hade sedan turen att undgå tull-kontrollen, vi släpptes igenom kvickt med allt bagage, de misstänkte väl inte att en familj med tre små barn skulle ha något att förtulla. Jag hade en elektrisk skrivmaskin med mig och som jag tänker lämna kvar i Calcutta.

Om tullen hade sett den hade vi fått välja mellan att antingen betala skyhög tullavgift

– för elektroniska apparater 100 procent utöver inköpspriset – eller lova att ta med sig apparaten hem vid utresan från Indien. Man tillåts inte sälja i Indien.

Vid min Sydasiensresa som frilansjournalist 1982 råkade jag ut för detta. Jag fick inskrivet märket på min skrivmaskin, vilken modell och viket serienummer i mitt pass när jag anlände till Rameshvaram med båt från Sri Lanka. En månad senare lämnade jag Indien för Bangladesh vid Jalpaiguri och var då tvungen att visa upp föremålen som noterats i passet vid utresan från Indien.

Efter en månad i Bangladesh återvände jag emellertid till Indien och den här gången undgick jag noggrann tullkontroll och inskrift i passet, så jag kunde därför till sist lämna skrivmaskinen i Calcutta.

1984 hade vi en ett keyboard med oss till **Manto Munshi**, Bubus musikerbroder, och den måste vi betala tullavgift.

Släktdelegation väntade

Ett varmt välkomnande mötte oss på flygplatsen. Där väntade Bubus konstnärsbroder **Kumkum**; Boni och Rana med sonen **Bitan**; syster **Buku** med maken **Mishtu** och dotter **Munjini**; storebror **Tutu** samt Mantos son **Banjul**.

For till Tala Park med Ranas fina blå skåpbil, en Suzuki/Mariuti. Hemma väntade mamma **Jayathi** och Manto samt hans hustru **Polly** och deras äldre son **Bampa** i en ny-städad lägenhet. Alla längtade efter att prata med oss, men jag ville bara sova, och så gjorde jag också.

Barnen började omgående leka med Banjul, Bitan och Munjini. Inga som helst problem med språkförbistring. Däremot var värmen påfrestande och gjorde Mattias, Marie och Daniel lätt irriterade och gnälliga. De hade också sömnbrist efter resan så på eftermiddagen somnade de alla tre, och jag passade på att sova med dem ytterligare några timmar.

Storebror **Abir Munshi** kom och hälsade på. Han undervisar för närvarande barn i teckning, det är hans levebröd, men han är också engagerad i filmproduktion och varit Art Director för några av **Satyajit Rays** filmer.

Feststämning under Durga puja

Durga Puja-firandet har pågått hela veckan, så det har rätt feststämning, massor av högtalare med skrällig musik – men även med vackra **Tagore**-sånger. I nästan alla kvarter har man byggt upp tillfälliga Durga-tempel – *puja pandals*.

Genom att vi var här för blott två år sedan och då intensivt genomlevde hela puja-perioden kände vi inte så stor lockelse den här gången att trotsa värmen och problem att ta sig runt stan med tre småbarn. Vi bestämde att begränsa årets puja-upplevelser till ett fåtal väl utvalda pandals med spektakulära och konstnärligt magnifika sådana.

Maries födelsedag firad 23 oktober

Visserligen går Mattias nu oftast själv hand i hand med sin "storebror" och store idol Banjul, men Marie vill hela tiden bäras av pappa Lars, och Daniel håller sig till mamma Bubu .

Durga puja är en årligt återkommande högtid, särskilt populär i Bengalen där gudinnekulten är som starkast. Hon står för det godas kamp mot det onda.

Gudinnan som besegrar ondskan

Hinduism är ett begrepp som förvirrar. För till skillnad mot kristendom och islam som har Bibeln respektive Koranen som rättesnöre finns det inte någon enhetlig religiös kult i Indien. I stället väljer man en av flera religiösa traditioner inom tre huvudgrupper:

- **Vaishnavism**, där man dyrkar Vishnu som den enda guden. Vishnu uppträder dock på jorden oftast i form av 10 avatarer, framför allt populära Krishna och Rama.
- **Shivaism**, där man dyrkar Shiva som den högsta gudomen.
- **Shakti**, gudinnekulten där man dyrkar Durga som den viktigaste gudomen, men liksom övriga hinduiska gudinnor, exempelvis Kali, också oerhört populär i Bengalen – ses Durga i grunden som en aspekt av en enda gudinna, Devi.

Skillnaderna i religionsutövning har sitt ursprung i *Purana*-litteraturen, en samling av 18 större teologiska skrifter jämte några smärre från 400 – 1000 (vår tideräkning) som innehåller de olika gruppernas ståndpunkter, och där återfinns alla de gudasagor som är en del av indisk vardagskultur ännu idag. Flest av de 18 puranskrifterna är knutna till shivaism och vaishnavism, men i ett verk, *Markandeya purana*, är det Durga som framstår som den främsta gudomen av alla.

Där beskrivs hur hon besegrar demoner, som de manliga gudarna inte kan besegra. Och när hon lyckas besegra buffeldemonen Mahishasura, hyllas hon av de manliga gudarna som den högsta guden.

Familjeåterföreningsfest

Durga-traditionen inneåller ytterligare ett intressant moment. Enligt legenden är Durga (eller någon av hennes aspekter, oftast Parvati) gift med Shiva och bor i Kailash uppe i Himalaya, och är mor till gudinnorna Lakshmi och Saraswati samt de manliga gudabroderna Kartick och Ganesha.

Traditionen i Bengalen är att kvinnor lämnar sitt föräldrahem när hon gifter sig och flyttar till mannens hushåll. Men en gång om året besöker hon sina föräldrar. Så tänker man sig att även gudar och gudinnor lever. Durga Puja blir därför en årlig familjeåterförening. Man välkomnar henne när hon anländer, pysslar med henne i fyra dagar och tar farväl på symboliskt vis genom att kasta alla pandals i Ganges.

På samma vis drömmer alla bengaler i diasporan att resa till Calcutta när Durga Puja firas i oktober.

KUMKUM MUNSHI

DANIEL

Umgås med släkt och vänner.

Våra dagar går fort med besök av alla systrar och bröder. I tisdags kväll gick vi hem till Abir som bor endast 10 minuters promenadväg från Tala Park. Hustrun **Romu** skulle operera blindtarmen, så hon var inte form att umgås, men dottern **Bumbi** var kul att prata med. Hon studerar, går andra året på det prestigefyllda Presidency College. Året då hon sökte dit var en av 18 bland 500 sökande som kom in. Hon studerar botanik som huvudämne jämte biologi och zoologi.

I onsdags kom Tutu, **Tuki** och deras tvååriga dotter **Rupsa** till Tala Park. Även en journalist som bor på Tala Park som jag känner sen tidigare **Satya Gopal Dey**, hälsade på (*bild t h*). Han jobbar nu som informatör åt svenska Lutherhjälpens projekt i och kring Calcutta. I våras guidade han professor **Lars Herik Ekstrand** från Malmö runt här. Honom träffade vi för övrigt på lärarhögskolan i Malmö för något år sedan när Bubu sjöng där och han berättade om sin indiska resa.

Filmade av Mrinal Sen

Igår for vi per Boni och Ranas bil och tittade på en stor traditionell Durga–pandal vid Bagh Bazaar varvid jag, och Marie filmades av den berömda regissören **Mrinal Sen** som just spelar in en ny film. Sedan besökte vi en berömd Durga pandal – **Raja Nabalkrishnas** förfallna palats mitt i norra Calcuttas trånga gränder. Raja ägde en gång hela norra Calcutta och var rådgivare åt den brittiska vicekungen **Lord Clive**.

På kvällen for vi från Tala Park med bil ned till Southern Avenue där vi ska stanna två nätter. Pujan tog slut igår och bilprocessionerna ned till Ganges vidtog. De fortsätter idag och i morgon.

28 oktober 1988

Sitter på balkongen och läser Arbetet

Vilken underbar känsla, jag sitter vid min elektriska skrivmaskin i Mantos rum för första gången och skriver brev. Har nyss läst Arbetet för i söndags och måndags, ja ni läser rätt, jag har adressändrat min svenska dagstidning Arbetet (där jag arbetat sedan fyra år tillbaka).

En sann fröjd att sitta på balkongen i Calcutta, Indien, med utsikt över den grönskande parken, och i fem månader framåt följa vad som händer i Sverige. Har även låtit adressändra min facktidning Journalisten hit.

Klockan är tjugo i 7 på kvällen, takfläkten snurrar ty ännu är det allt för hett för att klara sig utan. Vi kom idag hem till Tala Park lvid tretiden efter att vi under två dagar ha bott -

hemma hos Tutu, Tutu och dottern Rupsa. De bor i en nybyggd tvårumslägenhet ute i östra delen av Salt Lake.

Tyvärr är stämningen dystert. Mamma Jayati trillade igår på gatan, och i morse hade hon ena benet blivit kraftigt uppsvullet och en doktor tillkallades som satte bandage på benet. Imorgon ska vi ta med henne till röntgen. Vi hoppas att det inte är något allvarligt med henne.

Just nu matar Bubu alla barnen med makrillkonserv från Sverige. Annars går det fint med indisk mat, med ris, linser, grönsaker, fisk och kött.

29 oktober 1988

Mormor till R G Kar-sjukhuset

Ja, mer blev inte skrivet ty det var så mycket folk i lägenheten, grannar och släktingar som hälsade på mamma i sjuksängen. Det blev för stökigt. Nu på lördag eftermiddag är läget något annat.

Imorse bar vi ner mamma sittande på en stol. Nedför trapporna, gick bra. Sedan taxi till R G Kar-sjukhuset, halvvägs till Shyam Bazar. Tutu, Bhai och jag följde med taxin och Kumkum fanns redan på sjukhuset.

Till ortopedakuten, en deprimerande nergången byggnad med hundratals människor väntande. Kumkum träffade en doktor han kände så vi kom in snabbt till undersökning, och det visade sig vara inte så allvarligt – bara en blodsutgjutning i knät. Läkaren tappade knät på blod och satte på nytt gipsförband, sen fick vi åka hem.

Mamma får lov att vara uppe och gipset ska bort om 14 dagar. Stor lättnad i familjen som befarat värre konsekvenser.

Kulturchock första veckan

Har precis druckit Zoegas kaffe som jag bryggt. Vi hade med Melitta och påsar, allt från Sverige. Dessförinnan var Mattias och jag ute och köpte glass och gick till parken där Mattias åkte rutchkana gjord i sten. Han är så nöjd och glad. Marie ligger och sover.

Det är nu inte så förfärligt hett längre och jag njuter särskilt av de svala tidiga morgnarna vid solens uppgång. Boni, Rana och Bitan är på besök. De kom strax före lunch.

Förra veckan vi var här kändes lite underlig. Med tre barn upplever man förhållanden lite mer "underliga" och annorlunda än när man reser själv. Vi fick faktiskt lite av en kulturchock när saker och ting inte fungerar som hemma i Sverige.

Men efter en vecka var vi helt inne i det andra sättet att leva – på Calcuttavis, och barnen hade också helt anpassat sig.. Nu är det istället fascinerande att uppleva saker genom barnens ögon.

Charmiga och lynniga barn

Speciellt Marie som är sällsynt klarsynt och lägger märke till allt när vi är ute och promenerar, med sina undrande ögon och frågan "vad är det för någonting?". Marie är den som mest charmar alla här, så lugn och fin men hon har också temperament. Daniel är godmodig och glad nästan jämt, och Mattias så fin och lekfull utom när han är sur och arg (han är mycket lynnig för närvarande). Men alla tre barnen är favoriter.

Tack för brevet som kom idag, trevligt! Tack även för tidningsurklippen. Skicka gärna fler tidningsklipp, liksom jag hoppas ni spelar in på video om TV visar program vi skulle tänkas vara intresserade av.

Såg i Arbetet att de borgerliga partierna tänker driva igenom att den så kallade småbarnsskolan Stenkrossen i centrala Lund och öppas inom kort, och erbjudanden om platser går ut. Socialdemokraterna säger att man tänker riva upp beslutet efter nyår. Alla våra tre barn står i kö till Stenkrossen. Vi vill naturligtvis ha plats om det ordnas.

Flyger till Beijing

Imorgon flyger jag till Beijing, ska vara på flygplatsen 9.30. Ska bli härligt att komma iväg på semester 14 dagar mitt i föräldraledigheten. Och det görs smidigt med JAT eftersom bolaget ju flyger direkt Calcutta-Beijing.

Merkostnaden för att flyga från Europa till Beijing jämfört med att bara flyga till Calcutta visade sig vara minimal. Därför passar jag på att fara till Kina.

Och jag gör det utan att skämmas. Med så många hjälpsamma morbröder och mostrar på Tala Park klarar barnen sig utmärkt, och Bubu får chans att vlla.

LARS EKLUND

